

KATARZYNA HOLY, ILONA TOPA

Współczesne mechanizmy sprawiedliwości tranzytywnej

Streszczenie

Sprawiedliwość tranzytywna stanowi jeden z tych terminów, które w ostatnim czasie zdecydowanie znalazły się w centrum zainteresowania przedstawicieli nauki, w tym także nauki prawa międzynarodowego. Jednocześnie, w polskiej literaturze przedmiotu tematyka ta nie została omówiono w sposób wyczerpujący. Niniejsze opracowanie ma stanowić skromny wkład autorek, mający na celu usystematyzowanie podstawowych zagadnień i kontrowersji związanych z sprawiedliwością tranzytywną.

Punktem wyjścia rozważań jest zaprezentowanie przyjętej definicji sprawiedliwości tranzytywnej, rozumianej jako środki, za pomocą których państwa w okresie transformacji rozliczają zbrodnie poprzedniego systemu. Następnie, przedstawione są mechanizmy sprawiedliwości tranzytywnej, poczynając od procesów karnych, poprzez komisje prawdy, po weryfikację funkcjonariuszy państwowych, odszkodowania dla ofiar zbrodni czy też instytucje *sui generis*, takie jak tradycyjne sądy *gacaca*, wykorzystywane w Rwandzie.

Autorki konkludują swoje rozważania, stwierdzając, że konieczne jest równoległe stosowanie różnego rodzaju mechanizmów sprawiedliwości tranzytywnej w sposób komplementarny, tak, by w jak najwyższym stopniu zrealizować jej zasadnicze cele: z jednej strony – rozliczenie osób poważnie naruszających prawo, a z drugiej - stworzenie warunków dla pokojowego współistnienia i współdziałania skonfliktowanych do tej pory społeczeństw.

Present-Day Mechanisms of Transitional Justice

Summary

Transitional justice is one of those concepts that have recently gathered a special interest of researchers, including those concerned with international law. At the same time, this problem has not been sufficiently covered in the Polish literature on the subject. This paper is but a modest contribution by the authors and is aimed to systematize the most fundamental issues and controversies related to and arising from transitional justice.

The starting point for the discussion is to introduce the commonly accepted definition of transitional justice, namely the means by which states in political transition prosecute the crimes of the previous political system. The authors move on to discuss the mechanisms of transitional justice; they begin with criminal trials, truth commissions and the vetting of state officials and end with the question of compensation for the victims and *sui generis* institutions, such as the traditional *Gacaca* courts in Rwanda.

The authors conclude that it is mandatory that the different types of transitional justice mechanisms be used simultaneously and be complementary, so that its ultimate goals are met to the greatest extent possible: on the one hand, to put criminals and, on the other, to create conditions for an amicable coexistence and cooperation within conflict-ridden societies.

Современные механизмы транзитивного правосудия

Резюме

Транзитивное правосудие является одним из тех терминов, которые в последнее время оказались в центре внимания представителей науки, включая также международное право. Однако, эта тема в польской литературе не была исчерпывающе описана. Эта статья является скромным вкладом авторов, направленным на систематизацию основных вопросов и споров, связанных с транзитивным правосудием.

Исходной точкой для обсуждения является представление принятого определения транзитивного правосудия, понимаемое как средства, с помощью которых страны с переходной экономикой могут рассчитаться с преступлениями предыдущей системы. Затем представлены механизмы транзитивного правосудия, начиная от уголовных дел, комиссий по установлению истины, оканчивая проверкой чиновников, компенсациями жертвам преступлений и учреждениями *sui generis*, такими как традиционные суды гачача (общественные суды), используемые в Руанде.

Авторы оканчивают свои обсуждения, утверждая, что необходимо использовать параллельно и в тоже время комплементарно различные типы механизмов транзитивного правосудия так, чтобы как можно больше реализовать его основные цели: с одной стороны – осуждение лиц, серьезно нарушающих право, с другой – создать условия для мирного сосуществования и сотрудничества до сих пор конфликтующих обществ.